

Ислом Нури

Shart – Luqatda belgi va alomat ma’nosini anglatadi. Shariatda esa – uningni yoqishidan yuliq zarur keladigan, lekin borligidan borlik ham, yuki ham kelmaydigan narsaga aytilgan. Namozning shartlari – namozning yaroqli bo’lishi-bylmasligi xususiyatiga qarab unga bog’lab qo’yilgan narsalardir.

Namozning uziga xos shartlari bulib, usa shartlari yoki boshqa ularning bazilari topilmasida namoz yorlig’i bulmaydi. Jumladan:

Birinchi: Vaqti kirishi

Oллоҳ taolo aytadi: «**Albatta, namoz mo’minlariga** (davomiyligi) tayyorlanadigan **farzandi**» (Niso: 103). Ya’ni, uning farligligini aniqlash vaqtlarga cheklandi. Oллоҳ taolo vaqtini belgilab, chegalab qo’ydi, musulmonlar besh vaqt namozga maxsus vaqtlarni tayyorlab qo’ydi va juda davomli bo’lib o’tdi.

Amirul-mu’miniyn Umar ibn Xattob roziyallohu va aytib o’tilganlar: «Namozning davomiyligi, Oллоҳga vaqt va shartli shart qo’yilgan, usiz yoroqli bu’lmaydi» (Ibn Hazm «Al-muhallo» da (2/239) keltirgan).

Namozning davomiyligi bilan bog’liq farzni amalga oshirish. Chunki, Allox taolo: «**Kuyosh ochishidan to tun korongusigacha namozni to’kis ado qiling va tanqi o’qishni** (bomod namozini) **ham** (to’kis ado qiling) . **Shou tonggi o’qish** (kecha va kunduz farishtalari) **xozir buladigan namozdir** » (Isro: 78).

Ulamolar ushbu oyatdan va kuyidagi boshka oyatlardan kelib chiqib, namozni birinchi kuni davom ettirish kerak bo’lgan qo’shimchalarga qo’shilish: «**Yaxshi ishlarga shoshiling!**» (Baqara: 148), «**Va**

Parvardigoringiz tomog'idan o'tkazilgan mag'firat uchun ham taqvodorlar uchun tayyorlab qo'yilgan (shu osmonlar va Er tengida bo'lgan) **jannatga shoshiling!**» (Oli Imron: 133), « (Uchinchi toifa byulmish barcha yaxshi amallarga) **peshqadam bulovchi zotlar** (jannat ne'matlariga erishishida ham) **oldingi odam bulovchi zotdirdir! Ana eshalar noz-ne'mat bog'larida** (Olloh taologa) yaxshi **kelinuvchilardir** »(Vokeya: 10-12). «Sahihayn» da keladi: Rasululloh solallohu alayhi va salamdan: «Qaysi amal Ollohga eng suyumli?» deb so'ralganda U zot: **«Vaqtida o'qilgan namoz»** deb javob berildi (Buxoriy (527), Musulmon (85) Abdulloh ibn Mas'ud roziyallohu anhudan rivoyat qilingan). Allox taolo dedi: **«Barcha namozlarini va xususiy ravishda namozni** (asr namozini) **saqlanglar – o'z vaqtlarida ado qilinglar!**» (Baqara: 238).

Bir kecha-kuduzda besh vaqt namoz farzil qilingan bo'lib, Ollohning o'zbek hukumatiga qarashli vaziyatga munosabati bilan munosabati bilan munosabati juda katta, shu vaqt ichida juda katta ishlarni olib borish kerak emas, balki boshqa ishchilarga yordam beraman va ularni olib kelaman. Rasululloh solallohu alayhi va salom uni o'qib turadigan anhorga uxshatganlar va unda kuniga besh marotaba chumilib turgan odamda kir kolmasligini aytganlar (Buxoriy (528), Muslim (667) Abdulloh ibn Mas'ud roziyallohu anhudan rivoyat qilganlar). Ushbu vaqtlar kuyidagi vaqtlardir:

1) Peshin namozininig davom etishi kun tikkadan botish tomonga qo'yib qo'yilgan bo'lsa, **«Kuyosh ochishidan to tun korongusiyagacha namozni tukis ado qiling»** sharoitida (Isro: 78) aytilgan dlkuk (kuyosh ochishi) bo'ldi. Kunning moyil bo'liishi har qanday narxdagi soasi g'arb tomonda yulib, sharts tomonda paydo bo'lishi bilan bilinadida. Peshin namozi davomiyligi har qanday narsingning soyai uzunlikdagi vazi bilan bir qatorda bulguncha davom etadi. Rasululloh solallohu alayhi va salom: **«Oldingi kunlik tikishdan botish tomonga o'g'och, odamning soasi**

buyi bilan bir xil bo'ladi, amaldagi kunga qodir» , deganlar (Imom Muslim (612) Abdulloh ibn Amr roziyallohu anhumodan rivoti).

Uni birinchi navbatda o'qish mustaxabdir. Ammo, kun qatiq qizigan kunlarda iskning tekshiruvi pasaygunicha kechiktirsa yaxshi bo'ladi. Chunki, Rasululloh solallohu alayhi va salam: **«konstitutsiyaviy kuchayganida namozni (avvalgi) salqinotib o'qinglar, chunki haroratning kuchayishi jahannamning ishini tugatdi»** , deganlar (Buxoriy (536), Musulmon (615) Abu Xurayturu ro'latu

2) Asr nomozni davom etishi kerak bo'lgan muddat tugaganidan keyin, boshqa har qanday oyog'idagi uzining davomiyligidan kelib chiqqan holda, kelib chiqishi va haqiqat aytilgan suzlarning kuchirigiga qarab, davom etishi kerak bo'lgan muddat. Uni birinchi navbatda o'qish sunnatdir. U fazilatli bo'g'li tufayli Olloh taolo aloxida ko'rsatib o'tilgan joyda namozdir: **«Barcha namozlarini va o'ziga xos namozni (asr namozini) saqlanglar - o'z vaqtida bajaring!»** (Baqara: 238). Hadislarda o'ta namozdan murod asr namozni ekani bilan bog'liq (Buxoriy (2931), Muslim (627) Ali roziyallohu anhudan rivoyat qilganlar).

3) Shom namozni davom etadigan kuchga botganidan keyin, yangi kuchlarni aylanishini tekislikdan olib tashlanadi, shuningdek, ustamondan ham batamom kurinmay kolganidan foydalaniladi. Kuyoshning botgani kuchiqish tomondan tun koroniligi kirib kelishidan ham bilinadi. Rasululloh solallohu alayhi va sallam: **«Tun mana bu tomondan kelsa, kun anavi tomondan (ko'rinmay) ketsa va kun botsa, kunzador o'zzini ochadi»** , deganlar (Buxoriy (1941), Muslim (1100) Umar ibn Xattob roziyallohu anhudan rivoyat qilganlar). Shom davomiyligi shaffof g'oib bulgunicha davom etaveradi. Shafaq - qizg'ishlik aralash o'qib bo'lib, birinchi marta qizg'ish ketadi, ovozni ortidan o'qish ham g'ayb qiladi.

Ислом Нури

Oqlikning goyib bulib qolishidan qizil shafaq yuq bulganiga dalil kilinadi.

Shom namozini birinchi navbatda o'qish sunnatdir. Chunki, «Sahihayn» da Salama ibn Akva' roziyallohu anhudan rivoyat qilingan kurashda aytilgancha, Rasululloh solallohu alayhi va salom shomni kutyosh botib, parda bilan olib borilgan vaqtni o'qituvchilar (Buxoriy (561), Musulmon (636)). Imom Termiziy ushbu davom etishini ta'minlash bo'yicha sanab: «Bu soaqobalar va undan katta miqdordagi barcha ilmiy ilmlarning so'zidir», deydi (Sununi-Termiziy: 1/304).

4) Xufton namozining davomiyligi noma'lumligi bo'yicha tugaganidan keyin, ya'ni, qiziqarli shov-shuvdan ozod qilinadi, tong otunishi davom etadi. Xufton davomiyligi ikki qismga bo'linishi: birinchi qism bajarilishi kerak bulib, tunning uchdan birigacha davom etishi, ikkinchi qism iztirori (majburiylik) davom etishi, kechanning uchidan birining o'qitilishidan tortib o'tib o'tishi va davom etishi.

Imkoni bulsa, namozni bajaruvchi vaqtini oxirigacha (ya'ni, kechanning uchidan biriga) kechiktirasiz, birlam namozxonlarga qarashli qilsa, uni birinchi navbatda o'qib chiqasiz.

Qatiq uxlab qolib, namoz utib ketib qolishi uchun xufton namozidan oldin uxlash makruhdir. Xuftondan keyin gaplashib o'tirish ham makruh, chunki, bu narsaga erotoq uxlab, ertaroq turishga yordam berish kabi. Xuftondan keyinoq yotib uxlash, kechanning oxirida turib, tahajjud namozi o'qish va bamdodni tetiklik bilan olib borish maqsadga muvofiqdir. Chunki, Payg'ambar solallohu alayhi va sallam xuftondan oldin uxlashni va xuftondan keyin gaplashib o'tirishni kariy ko'rardilar (Buxoriy (568), Musulmon (647) Abu Barza roziyallohu anhudan rivoyat qilganlar).

Ислом Нури

Xuftondan keygi bedorligi befoyda ishlar bilan o'tadigon odamga nisbatan munosabatda bo'lib, lekin bedorligi yaxshi g'araz va foydalini tiklash uchun buvasa, zarari yo'q.

5) Bamzod nomozi davom etadigan ikkinchi tong, yangi, subhi sodiqdan foydalanish, kun chiqqunicha davom ettirish. Tong otgani anik bulsa, ertaroq o'qish mustaxabdir.

Bular besh vaqt namozning Olloh farz qilgan vaqtlari. Siz ularga qat'iylik roya qiling, davom etadigan ham o'qimang, kechiktirib ham yubormang. Olloh taolo aytadi:

«Namozlarini» unutib »kuchadigan kimsalar katta bo'lgan« namozxon »larga halolat byulgay» (Mouvn: 4,5). Yani, namozlarini davomiyligidan kechiktiradigan namozxonlarga halokat byulgay.

«Shong ularning ortidan namozni zoe kiladigan va shaxvatlarga beriladigan kimsalar o'rnozar buldilar. Endi u (o'rinbosarlar) albatta yomonlikka (yangi yomon jazoga) yulqurlar » (Maryam: 59). Namozni zoe kilish uni davomli kechiktirishdir. Namozni davom ettirishdan kechiktirib yuboradi odamni Allox taolo «namozni unutamigan» va «uni zoe kiladigan kimsalar» deb atadi va ularni halokat va yomon jazo bilan o'g'illantirdi. Namozni unutamgan yo'q uxlab qo'lga olingan insonning xazinasini o'qishga oshiqmogi kerak. Rasululloh solallohu alayhi va sallam: **«Kim bir namozni unutsa (yo'q undan uxlab qolsa), esiga tushgan payit o'qib olsin. Bungun shundan boshka kafforati yuqdir »**, deganlar (Buxoriy (597), Muslim (684) Anas ibn Molik roziyallohu anhudan rivoyat qilingan). Shunday ekan, qolib ketgan namozni darhol o'qishga oshiqish kerak, bazi avom qishlarga uylaniv kerak, uni hozir oziga o'qish kerak emas, chunki kun kechirasiz, kechiktirasiz, qaytadan

qaytarib yuborilgan vaqtni olib ketishni ham kutib o'tirmasangiz kerak.

Ikkinchi: Satri avrat

Namozning shartlaridan yana biri – satri avrat, yangi o'tishi kerak bo'lgan, ochilgan turishi uyat hisoblangan azolarini yashirgan. Allox too lo aytadi: «**Ey Odam bolalari, har bir namoz chog'ida ziynatlaning** (yangi toza, avratlaringizni yopadigan kiyimda bo'lingiz) » (Azrof: 31). Payg'ambar solallohu alayhi va sallam aytganlar: «**Oллоh taolo hayz ko'ruvchi** (yangi, balogatga etol ayol) **ning kunmo'lsiz o'qigan namozini qabul qilmadi**» (Abu Dovud (641) va Termiziy (377) Oysha roziyallohu anjomanda yashagan)

Ibn Abdulbar qo'lihahulloh aytadi: «Keyinroq qodir byla turib, kiyimni tark kilib, yalang'och namoz o'qigan odamning namozi fosid bulibiga ijmoi qilinganlar» (Al-istizkor: 2/197, At-tamid: 6/379). Namozda va odamlar oldida – va solig'i kavlg'a qarab g'oliblikda ham – satri avrat qilayapti vojibligida hilof yordam. Muoviya ibn Haydadan rivoyat qilinadi: «Rasululloh solallohu alayhi va sallam: «**Avratingni ayoling va qo'l ostingidagi chorilardan boshka barchadan yashirgin** » , dedilar. Men: «Ey Olohning elchisi, ko'pchilik odamlari aralashib yurgan (avratlarni to'la yashirish kiyin bo'lgan) vaziyat-chi?», Dedim. Rasululloh solallohu alayhi va salom: «**Imkoni uchun avgustingni kim kimga topshirishi kerak**», deb javob berdilar. Men: «Ey Olohning elchisi, agar odam yolg'iz bulsachi?», Deb so'radim. Rasululloh solallohu alayhi va salom: «**Oллоh odamlardan ko'rpa hayotiga haqiqirloq**» , deb javob berdilar «(Abu Dovud (4017), Termiziy (2769), nas» Al-kubro «da (8972) rivoyat qilganlar).

Allox taolo avratni ochishni fahsh – buzuqlik deb nomlangan: «**Ularni**

Ислом Нури

kechon biron buzuq ish qilsa (masala, ul Ka'bani yalang'och vaziyatlarda tavof qilar edilar): « **Ota-bobolarimizni shunday vaziyatda topganmiz. Buni bizga Alloh buyrgan, deyilar. Aytish** (ey Muxammad sollallohu alayhi va sallam): «**Olloh xech kacon bunday buzuq ishlarga byurmaydi. Olloh shoniga** (uzingiz) **bilmaygan narsalarni aytaverasizmi ?!** » (A'rof: 28). Mushriklar Baytullohni yalang'och tavof qilichar va beni dindan deb sanashdi. Avratni ochish va unga qarash xatarli yomonlikka olib kelmoqda va bu buzuqlik va axloqan tubanlashishga transport vositasida harakat qilish. Bu narsaga hozirda axloki buzilgan, razolat keng tarqalib, fazilatlangan mosuvo jamoat jamoatlarida guvoh bo'lib turilibdi.

Avratni yuqish fazilat va axloqni saqlab qolish demakdir. Shuning uchun ham shayton odamzotni avratlarini ochishga qiziqtirgan. Allox taolo bizni undan ogoxlantirgan: «**Ey Odam bolalari, shayton Otalaringning avratlarini o'zlariga ko'rsating** (yangi uyatli ahvolga soling) , **chunki kiyimlaringizni ochib bering, jannatdan chiqqani kabilarni sizlarni ham yomon kutib o'tsin!**» (A'rof: 27). Avratni ochish shaytoniy firib-nayrang bulib, bugunda ko'lab insoniy jamoatlarga binoan olib borilganlar va ko'p holatlarda bulgan madaniyat va taraqqiyot deb ataydilar. Yalangoch yuruvchilar nomiylari (klublari) tashkil etilgan etilgan, ayollar ichidagi shartsizlik avj qilingan, ulanishning badanlari erkaklar oldidagi xavfsiz fotosuratda tobora ko'proq ko'rinadigan byulmoqda.

Musulmon birodar! Avratni ko'rsatmay va bildirmay turadigan kiyim vositasida tusish vojib. Allox taolo aytadi: «**Ey Odam bolalari, Biz sizga avratlaringni berkitagan kiyimni ham, yasan-tusan** (kiyimini) **ham tushirdik**» (A'rof: 26). Avratni yashirib turuvchi kiyim kiyish matlub va vojib ishdir.

Ислом Нури

Erkak qishining avrati kindikdan bizzagachadir. Ali roziyallohu anhudan rivoyat kilingan kurashda kelganidek: «**Soningni ko'rsata, tirik yoki odam odamning soniga qarama!**» (Abu Dovud (3140), Ibn Moja (14600 rivoyatlari). Boshqa bir yashashda aytiladi: «**Soningni ura, chunki so'nggi avratdir**» (Molik, Axmad, Termiziy rivoyatlari, Termiziy Xasan deban). Uyinlari ko'rgazmaga kiritilgandan keyin saqlanib qoling.

Ayol kishining butun badanini avratdir. Rasululloh solallohu alayhi va salom: «**Ayol kishi avratdir**», deganlar (Imom Termiziy (1173) Abdulloh ibn Mas'uddan rivoyat kilib, sayoxat sanagan). Ummu Salama roziyallohu anhlari Rasululloh solallohu alayhi va salamdan: «Ayol kishi izorsiz (o'zingizni keraksiz), dir'iz (ustki kiyim) va kunim bilan namoz o'qisa kerakmi?» deb yuritganida «**Agar ko'lagi qadami ustini yuqib tursa (buladi)**», deb javob berganlar (Abu Dovud (640) rivoyatida). Oysha roziyallohu anxo rivoyat qilingan kurashda Payg'ambar solallohu alayhi va sallam aytganlar: «**Oллоh taolo xayz ko'ruvchi** (yani, balog'atga etgan ayol) **ning kunliksiz o'qigan namozini qabul qilmadi**» (Abu Dovud (641), Termiziy (377) rivoyat, Termiziy soha sanagan va: «Ahli ilmlar oldida shung'a amal kilinadi, ayol kishi balog'atga etgan vaziyatda avratidan biror joyi ochik holatida namoz o'qisa, namozi yorilib chiqmaydi», deyilgan).

Ushbu davomislar va Oллоh taoloning: «**Mo'minalarga ham ayting, ko'zlarini** (nomahram erkaklarga tikish) **tussinlar va avratlarini** (haromdan) **saqlasinlar! Xo'da ko'rinib turgandan keyin boshka go'zal-ziynatlarini** (yangi ustalaridagi liboslaridan ziyoda ziyn-zinatlarini nomahramlarga) **ko'rsatsinlar va ko'kraklaridagi kunliklarni bilasizlar!**» (Nur: 31), «**Ey payg'ambar, juplaringizga, qizlaringizga va mu'minalaring ayollarga ayting, ustilarga yopinchiqlarni o'rganing!**» (Ahzob: 59) degan oyatlar bilan birgalikda Oisha roziyallohu

anhang: «Biz Rasululloh solallohu alayhi va salom bilan birlan qayta tiklashda ekimizda erkaklar o'zlarini olib qochishdi, kunimiz-ximmatimizni yu'mizga tashlab ketishdi, o'tinglar, o'ting (18 yoshda) rivoti), mana shu dalil-hujjatlar va shu ma'noda Kitobu Sunnatda keltirilgan boshga ko'chib o'tilganlik dalillari, qishloq xo'jaligining butunidan begona erkaklar uchun avrat ekani, xox namozda, xox uyda olib boring, begonalar uzurida badanining biron amizosini ochib bering. Ammo, begona erkaklar tomonidan xoli joyda namoz o'qisa, namozda yuzini ochib beradi, yozda avrat emas. Lekin, nomahram erkaklar ular oldida yuz ham avrat bilan taklif qilinmoqda va ularning ko'zi tushishi joiz bo'lmaydi.

Xozirgi zamonada ko'chib musulima ayollar kofir va murtad ayollarga taqlid kilib ochik-sochiq yurishlari, satr masalasiga berparvo qarashlari, badanlarning maftunkor o'rinlarini ko'rsatishda kimlargadir musobaqalarda qatnashish va yashashni davom ettirish. Olloh ozi tavfiq bersin.

Allox taolo namozda satri avratdan keyin ortikroq mikdorda kiyinishga, yangi, ziynati bulib, yaxshi kiyimlar kiyishga byurdi: «**Ey Odam bolalari, har qanday bir namoz chog'ida ziynatlaning** (yangi toza kiyimda bulingiz) « (O'rof: 31). Bu esa musulmon kishi namozda Parvardigor taboraka va toolo oldirilgan turish uchun eng yaxshi va chiroyli kiyimlarni kiyinish kiyimiga qo'shilib mana shu kabi ulug' o'rinda ham zohiran, ham botinan to'liq mukammal yashashda kerak bo'lgan narsaga dalolat qildi.

Uchinchi: Najosatdan saqlanish

Namozning shartlaridan yana biri – najosatdan saqlanish, yangi namozxon najas-nopoklikdan tiklanish bylishi, badani ham, kiyimi ham, namoz o'qigandan joyi ham undan tamomila pok bo'lishdi.

Ислом Нури

Najosat - namozning yaroqli bo'lishiga monelik kiladigan o'limtik, kon, aroq, siydik, axlat (najas) kabi narsalardir. Allox taolo aytadi: **«Liboslaringni pok tuting!»** (Muddassir: 4). Ibn Siyrin aytadi: «Yani, uni suv bilan yuving» (Tafsir Ibn Kasir: 4/442). Rasululloh solallohu alayhi va salam: **«Bavldan poklaninglar! Shubhasiz, qavr azobi ko'chada yozilgan edi** », deganlar (Doraqutniy (1/127, 128) Anas va Abu Hurayra roziyallahu anhudan rivoyat qilingan, Hofiz «Bulug'ul-marom» da (28-b): «Isnodi saqih, boshka shohidlari ham bor, asli» Sahihayn «da mavjud», degan, yani Buxoriy (218) va Muslim (292) Ibn Abbos roziyallohu anhumadan rivoyat qilingan). U zot solallohu alayhi va salom ayol kishini kiyimiga tekkan hayz konini yevib tashlab, unda namoz o'qiyverishga buyrganlar, kiyim kiyimlarini ishqalab tashlab, ularda namoz o'qishga buyurilganlar, masjidga qilinib bovl ustiga suv kuyib yurganlar. Najosatdan saqlanishga dalolat qiluvchi qurilgandan keyin ham ko'lab isbotlanmoqda. Namoz o'quvchining badanida yoki kiyimida yoki joynamozida najosat bulsa, shuningdek, najosat ilashgan biron narsani ozi bilan bulgan bulsa, uning nomozi yorliqli bulmaydi.

Kim namozdan keyin uzida najosat borligini ko'rib qolsa, undagi kachon ilashganini bilsa, namozi to'g'ri bulaveradi. Shuningdek, namozdan oltin uni qurgan bulsa-yu, ketkazish esidan chiqadigan bulsa ham, sahih qal'a ko'raga, nomozi to'g'ri buladi.

Agar namozi asnosida najosatni bilib qolsa va amali kassir (ya'ni, ortka kochirakat) qilmishdan uni ketkazish imkoni bulysa, masalan, najosat ilashgan kiyim kiyimi, sallo yoki ustki kiyimini ochib tashlasa, namozi yoroqli bo»ladi. Agar uni ketkazish imkoni bulmasa, namozi yorqli bulmaydi.

Qabristonda janoza namozidan boshka namoz o'qish to'g'ri bulmaydi.

Ислом Нури

Rasululloh solallohu alayhi va salam: **«Er yuzining hammasi namozgohdir, faqat qabriston va hammom bundan mustasno»**, deganlar (Termiziy (317), Abu Dovud (492), Ibn Moja (745), Axmad (3/83, №11801) Abu al-Xudriy roziyallohu anhudan rivoyat qilinganlar, Termiziy sayohat sanagan), **«Qabrlarga yuzlab namoz o'qiganlar, ular ustiga o'tirganlar»**, deganlar (Muslim (972), Termiziy (105010, Abu Dovud (3229), 4-asr, 760) 135, №17215) Abu Marsad al-G'anaviy roziyallohu anhudan rivoyat qilingan), **«Qablarni masjid qilib olgandan keyin qayta tiklaning, ularni qaytarib beraman»**, deganlar (Imom Muslim (532) Jundab ibn Abdulloh roziyallohida).

Qabristonda biron bir qavrlar yonida namoz o'qishdan qaytarilgan - bu juda katta miqdordagi ulug'lanish va faollikni moddiyaga aylantirish uchun xavfli xavfi borligi edi. Sabab - qabr egaligiga sig'inishning oldini bo'lish edi. Janoza namozi bundan mustasno bo'ladi, uni qabul qilishda o'qish kerak. Chunki, Payg'ambar solallohu alayhi va salom shunday qilgandilar, u zotning fe'llari nahiyni (qaytadan qaytarilishini) xoslab kuchaydi. Qabrlar yangidagina emas, umuman umuman qabriston ichida namoz o'qilmaydi, chunki naxiy qavristonga umuman bulgan.

Shayxulislom Ibn Taymiya qavr ustiga qurilgan masjid haqida aytdi: «Unda na farz, na nafl namozi o'qildi. Agar masjid qabrdan oldin ham mavjud bulgan bulsa, yoki qavrni tekislab tashlasin yoqi yangi yangi bulsa, uni xazib qilgan tashash bilan o'zgartiradi. Agar qabr masjiddan oldin bulgan bulsa, yoki masjidni jildirdiradi yoki esa qabr kurinishi ketkaziladi» (Majmuul-fatava: 22/195).

Qiblasi qatlamiga qarab masjidda ham namoz o'qish to'g'ri emas.
Rasululloh solallohu alayhi va salom: **«Qabrlarga yuzlanib namoz o'qimanglar»**, deganlar (Muslim (972), Termiziy (105010, Abu Dovud

(3229), Nasoiy (760), Axmad (4/135, №17215) Abu Marsad al-Lanaviy) anhudan rivoyat qilganlar).

Hojatxonalarda namoz o'qish mumkin emas, chunki katta najosat uchun maxsus qilingan joylardir. Qo'laversa, sho'ri (shariyat sohibi) ularda Ollohni ko'rsatib o'tilganidan qaytarilgan, shunaqa ekan, aniq qaytarilganligi ma'lum bo'lgan. Undan tashkari, xojatxonalarda jin-shaytonlar hozir bulishadi.

Jomda ham namoz o'qish to'g'ri emas. Chunki, hammom yu'sinish va chuvilish hnrni bulib, avratlar ochilgan va shaytonlar bor edi. Qaytariq jamoat eshigi ichkarisidagi har doim o'zini o'ziga yoqadi va u erda namoz o'qish joyini oladi.

Tuyalar yotadigan kuralarda ham namoz o'qish to'g'ri bulmaydi.

Shayxulislom Ibn Taymiya davomiyahulloh aytadi: «Tuyaxonalarda namoz o'qishdan qaytarildi, chunki ulkan shaytonlarning mavolalidir. Jomda namoz o'qishdan ham qaytarilgan, chunki ular ham shaytonlarning ma'volalidir. Xabis-nopok arvohlaringning ma'volalarida namoz o'qishdan saqlanishga loyiqdir »(Majmuul-fatava: 25/240).

Suratlar bor joyda namoz o'qish makruhdir. Ibnul Qayyum tahlikalloh aytdi: «U hamjamiyatda namoz o'qishdan keyin makruhlikka loyiqroq. Chunki, hammomda namoz o'qishning qarajati yoki uning najosat urni ekani gumoni bilan yoki esa - saqlashga oid so'zga qarab - shaytonlar maskani ekani sabab qilingan. Endi rasmlar bor bo'lib o'tgan joy ham shirk guman gilinadigan o'rinlardandir. Xalklarning operatsion shirkka botishi fotosuratlari va qavatlar orkali bulgan »(Zodul-maod: 3/458).

Ислом Нури

Musulmon birodar! Namozingizga qat'i nazar e'lon bering, namozni boshdan kechirasiz, chunki juda katta miqdordagi ishlarni amalga oshiring, nomozni qaytarib yuborilgan joylardan chetlating, toki namozingni Ollohning shar'iyatiga muvofiqlashtirasiz, bulib qolasiz. Namozni ochkomlaridan birortasiga ham bervaro qaramang va sustlik qilmang. Chunki, namozingizningizning ustunidir. Kachon namoz tug'ri bo'lsa, shundagina din ham tug'ri bo'ladi, namozga xalollik etsa, dinga xalollik etadi.

Olloh taolo barhamizni yaxshilik va to'grilik bor katta ishlarga muvaffaqiyat qozonish.

Turtinchi: Qiblaga yuzlanish

Namozning shartlaridan yana biri - qiblaga yuzlanishdir. Kibla - Ka'ba musharrafa bo'lib, odamlarga unday bajarilgan va namoz o'quvchi unga qarab turishi uchun qibla (yuzlanish urni) deb nomlangan. Olloh taolo aytadi: **«Yuzingni Masjidullantirishom (Makka) tomonga buring! (Ey mo'minlar, sizlar ham) kaerda bulsizizlar, yuzlaringning yon tomoniga buriling! »**(Baqara: 144, 150). Namoz o'quvchi kishi Ka'ba yaqinida bo'lib o'tishi va uni ko'rib chiqilishi kerak bo'lgan joy, butunni badanidan Ka'baningning uziga yuzlanishi vojib bo'ladi. Chunki, u aynan Ka'baga yozlanishga qodir, undan boshka tomonga burilishi joiz emas. Agar Ka'ba yaqinida busa-yu, boshqa joyda borligi uchun uni ko'rmatgan bo'lsa, imkoni uchun uncha yozilmaydi va uni topishga xarakat qilinadi. Endi kim Ka'badan uzoqda bo'lsa, er yuzining qayerida bulmasin, namozida Ka'ba yo'q qilingan tomonga qarab turdi, hiyol O'ngroqqa yoki chaproqqa qarab qo'lini ochadigan zarari paydo bo'ldi. Chunki, o'tkazishda kelganidek: **«Qibla sharq va g'arb oraligidadir»**(Termiziy (344), Ibn Moja (1011) Abu Xurayra roziyallahu anhudan rivoyat qilingan, Termiziy sayohati

Ислом Нури

sanagan, yangi biron bir joyda saqlanib qolingan ham jonli hayot). Bu Madina Ahliga va qiblada ularga muvofiq keluvchi kuchlarni yo'q qilish joylariga nisbatan nisbatan aytilgan so'zdir. Lekin, mashrik tomonda turuvchilar qiblasini shimol bilan janub oraligidadir, magrib tarafdagilar qiblasini ham shu kabi.

Qibladan boshka tomonga qarab o'qilgan namoz yoroqli bo'maydi. Chunki, Allox taolo: «**Qaerda bulyansizlar, yuzlaringizni ung tomonga buriling!**» (Baqara: 144, 150) deb buyrgan. Yani, erdami, osmondami, quruqlikdami, dengizdami, mashriqdami, magribdami, kaerda bulmang, u tomonga yozlaning, dedi. Faqat qiblaga yuzlangandan og'iz bo'g'ilgan, misol uchun, qiblaga teskari kilib bog'lab qo'yilgan odam yoki osib qo'yilgan odam, burilishga qodir bylmasa, qibladan boshka tomonga qarab ham qodir bo'ganiga o'qiydi. Chunki, уламолор ijmolari, o'qilgan sabablari undan shu shartli shart bilan amalga oshiriladi. Urush qizigan patda ham shunday. Shuningdek, sel, ut, yirtiq odamni dushmandan ko'chib ketayotganday odam yuqadi qiblaga yullanishga qodir bylmaydigan kasal, bular hammasi shartli vaziyatlarni amalga oshirishga, qibladan boshka tomonga qarab bulsa ham o'qiyveradilar va ularni qo'llab-quvvatlaydilar. Chinki, og'ziliklari sabab shartli sharoitda olib boriladi. Allox taolo: «**Kuchlaringiz etganicha Oллоhdan taqvo qilinganlar**», deydi (Tagobun: 16). Payg'ambar solallohu alayhi va sallam: «**Agar sizlarni bir ishga buyrsam, qodir bulganingizcha qiling**», deganlar (Buxoriy (7288) va Musulmon (1337) Abu Hurayra roziyallohu anhudan rivoyat qilingan). Muttafaqun alayh bulgan ko'tarishda kelganki, ular (ya'ni, Rasululloh solallohu alayhi va sallam va ashoblari) havf-xatar g'oyat kuchaygan paxtada kiblaga yullanib ham, yuzlanmay ham namoz o'qiganlar (Buxoriy (4535)).

Qiblani topishning yullari ko'p. Jumladan, xabar berish. Agar qiblaning

Ислом Нури

qaysi tomonda ekani aniq biluvchi ishonchli va adolatli kishi qiblaning xabarini bersa, undagi xabarga amal qilinadida. Shuningdek, (masjidlaridagi) islomiy mehmonlarga qarab, ham amal qilinadilar. Chunki, boshqa mehmonlarga davomiy ravishdagi yuzlanib kelishish uchun yunalishi tug'riligiga dalolat qiladi. undan tashkari, yulduzlarga qarab ham qiblani topish mumkin. Allox taolo aytadi: « (Kechalarda esa kishilar) **yulduzlar bilan yo'l topurlar**» (Nahl: 16).

Beshinchi: Niyat

Namozning shartlaridan yana biri niyatdir. Niyat - Lug'atda qasd qilish ma'nosida, shariyatda Esa Ollohga qurbat-yaqindan yordam berish uchun ibodatga azm qilish ma'nosida tushuniladi. Unning urni kalb bo'lib, til bilan talaffuz qilinishiga hojat yo'q, shuningdek unday qilish Rasululloh solallohu alayhi va salom va ashoblari qilmagani biz aytiramiz. O'zi o'qimoqchi bylaayotgan namozga qalbidan oldin peshin yoki asr deb niyat kiladi. Chunki, o'tkazishda aytilgan kabi: «**Amallar fatiat niyatlari bilan bog'liq ravishda tasdiqlangan**» (Buxoriy (1), Muslim (1907) Umar ibn Xattob roziyallohu anhudan rivoyat qilinganlar). (Imom Buxoriy rivoti). Niyatni takbiratul ijrom (yangi namozga kuloq qoqish) payitda kiladi, shunda niyat ibodat bilan bog'lab qo'yilgan buladi. Biroq, biroz oldinroq niyat qilsa ham zarari yo'q.

Niyat namozning boshidan oxirigacha davom etishi shart qilingan. Agar namoz o'rasida niyatni uzsa, namozi bekor buladi. Farz namozga deb niyat qilingan (ya'ni, quloqqa qarshi) kishi xox ma'muriyat (yani, imomga ergasgan), xox xolijiz o'qiyotgan bulsin, to'g'ri g'araz bilan namozini naflga aylanib o'tishi kerak. Yani, masalan, yolg'iz vaziyatda namozni boshdan kechirishi mumkin va kelin jamoat bilan birga o'qishni istab qolsa, (o'qiyotgan namozini naflga aylanib, farzni jamoat bilan o'qishni mumkin.)

Ayrim odamlar niyat xususida shariyatda bu'magan bizni va qat'iyatli ko'rinishni qo'zg'atgan bo'lib, namozdan o'ldirib: «Falon namozning shuncha raketat farzani mana shu imom ortida xolis Oллоh uchun o'qishni niyat qilganim» kabilar bilan suhbatlashdi. Bu – Rasululloh solallohu alayhi va salom qilmagan ish bulib, u zot tomonlaridan nikohni xox maxfiy, xox aniq talaffuz qiliqlari va bunga amr etiqliklarini aniq qilmagan.

Shayxulislom Ibn Taymiya davomiyahulloh aytadi: «Imomlar (iyini, din va mazhab imomlari) niyatni jahriy (ovoz chiqarib) qilgan va uni takror-takror qilgan mashru' emasligiga ittifok qilganlar, shu kabi qilayni odat qiliw mumkin emas unga haqli bildirilgandan so'ng endi ta'zirga loyiqdir. Ayniksa, bu ishi bilan (yangiligilarga) ozor bersa va takror-takror qilsa ...»(So'zida davom eti, keyin shunday deydi :)« Ayrim mutaxaxirlar (salaflardan keyingi davradagi odamlar) bu haqiqatda Shofeiyy mazhabidan bir vajni keltirganlar. Buni imom Shofeinining jumhur ashoblari g'alat-xato sanaganlar. Imom Shofeiyy: «Namozning avvalida nutq kerak», degani, buni xato tushunib olganlar nutqdan murod niyat deb gumon qildilar, aslida u odam takbirni ko'zda tutgan edilar»(Majmuul-fatava: 22/218).

Niyatni talaffuz qilasiz, biz bulib bilamiz, bir qatorda riyoga ham kiramiz. Chunki, amalni Oллоh uchun xolis va maxfiy kilish matlubdir. Faqat aniq kilish kerakligiga dalil qilingan amallar bundan mustasno. Musulmon kishi sunnatga amal kilib va bizni – qaysi turda va kim tomonidan chikarilgan bulishidan qat'iy nazar – tark kilib, shar'iy ahvolda bolganlarga munosabati.

Oллоh taolo barchalarimizni ozi yaxshi ko'rgan va rozi bo'lgan ishlarga muvaffaqiyat qilsin. Allox taolo aytadi: «Ey Muhammad sollallohu alayhi va salam) **ayting:« Sizlar Oллоhga dinlarning xabarlarini bildirasizmi ?! Holbuki Oллоh osmonlardagi va Erdagi bor narsani bilur. Allox**

barcha narsani biluvichdir! » (Xujurot: 16).

Olloh dillaridagi niyatlaru maqsadlarni yaxshi biluvchi Zotdir. Sizin, namozda va boshqacha barcha ibodatlarda niyatni til bilan aytishga hojat yig. Vallohu aʼlam.

«Ixtiyoriy davomiylik»

maʼnosi: mukalaf inson nomozi va boshqa vaqtni oxiriga etkazadigan uzrsiz kechiktirsa boʻladi.